

บทคัดย่อ

เนื่องจากความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบของนักประวัติศาสตร์ที่ว่าไม่เพียงแต่จะทำให้คนใคร่ได้เข้าใจความจริงในประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่จะต้องสอนให้รู้วิธีคิดตามวิธีการประวัติศาสตร์ด้วย ฉะนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว และด้วยเหตุนี้จึงแยกส่วนสำคัญของงานวิจัยออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. การศึกษาข้อมูล และ ๒. สาระของเรื่อง

สำหรับการศึกษาข้อมูลนั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะขอเท็จจริงเกิดจากข้อมูล และข้อมูลยังอาจให้ทัศนะใหม่ต่อเรื่องที่ศึกษาอยู่ สำหรับการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ มีปัญหาอยู่มากที่ข้อมูล ปัญหาดังกล่าวได้แก่ความคลุมเครือของเอกสาร และเอกสารนั้นไม่ปรากฏผู้บันทึก ทั้งนี้เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นโดยละเอียด เพื่อนำไปไขข้อไปอีกว่าข้อมูลนั้นได้สะท้อนให้เห็นสิ่งใดบ้าง วิธีคิดตามวิธีการประวัติศาสตร์ถูกนำมาใช้มากในส่วนนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่านี่แหละคือห้องทดลองของนักประวัติศาสตร์

ในส่วนสาระของเรื่องนั้น สิ่งที่ต้องกล่าวถึงสิ่งแรกคือแรงบันดาลใจให้หันมาศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ แรงบันดาลใจนั้นเกิดจากความรู้สึกและประสบการณ์ทางการเมืองประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยมีน้อยชิ้นนักที่เป็นการศึกษาถึงแนวความคิด และที่ได้เจาะจงว่าเป็นแนวความคิดทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เพราะเห็นว่าปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงรัชสมัยของพระองค์ท่าน คือปัญหาเรื่องแนวความคิดทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ๓ แนวใหญ่ ๆ คือ แนวความคิดในทางสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แนวความคิดในทางประชาธิปไตย และแนวความคิดในทางสังคมนิยม บรรยากาศทางการเมืองตลอดจนปัญหาของการรับและผสมผสานแนวความคิดทางการเมืองในสมัยนั้น ควรค่าแก่การสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาวะการณปัจจุบันของประเทศแล้ว จะเห็นว่าเป็นปัญหาที่ไม่ต่างไปจากกันเลย ฉะนั้นการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จะช่วยให้ได้เข้าใจสิ่งซึ่งตกทอดมาถึงสมัยเรา เข้าใจระบบการเมืองไทยเข้าใจบุคคลที่อยู่ในระบบนั้น และที่สำคัญคือนำมาใช้เป็นบทเรียน

เพื่อกระทำตามหรือหลีกเลี่ยงในสิ่งที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะหรือควรแค่นั้น ประการใด
ประวัติศาสตร์จะไม่ซ้ำรอยใดก็ควยเหตุนี้
สาระสังเขปของเรื่องมีดังนี้

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสมัยที่เรียกว่า
เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองภายในประเทศ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงเห็นว่าการพระราชทานระบอบรัฐสภาจะแก้ปัญหาได้ แต่เป็นเพียงการแก้ปัญหา
เฉพาะหน้า อันจะทำให้เกิดปัญหาเรื้อรังเนื่องด้วยยังไม่ถึงเวลาที่ประเทศไทยจะ
ปกครองด้วยระบอบดังกล่าวนั้น ทรงคิดถึงการปกครองที่เหมาะสม ทรงเลือกที่จะเป็น
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปในทางนั้นก่อนที่จะถูกบังคับให้เป็นไปในทางตรง
กันข้าม

การปกครองที่เหมาะสมในความหมายของพระองค์ท่าน คือการปกครอง
ที่จะอำนวยให้เกิดความชอบธรรมด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่แก้ไขใหม่ โดยการ
นำหลักการของระบอบประชาธิปไตยมาใช้ ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องให้มีการแก้ไขปรับปรุง
โครงสร้างทางการบริหาร และให้มีการคลี่คลายปัญหาความตองการ เข้ามามีส่วนรวม
ทางการเมืองของคนกลุ่มหนึ่งในสมัยนั้นด้วย ด้วยจุดประสงค์นี้ จึงทรงตั้งสภาการต่าง ๆ
ขึ้นมาเพื่อช่วยราชการแผ่นดิน เช่นตั้ง (เสนาบดีสภา) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการ
บริหาร ตั้ง (สภากรรมการองคมนตรี) เพื่อคลี่คลายปัญหาการ เข้ามามีส่วนรวมทางการเมือง
และตั้ง (อภิรัฐมนตรีสภา) เพื่อช่วยประสานนโยบายและการบริหารราชการทุกอย่าง ด้วย
จุดประสงค์นี้จะให้สภานี้เป็นประกันของแผ่นดินในขณะที่ยังไม่มีรัฐสภา บทบาทและการ
กำหนดรูปแบบของอภิรัฐมนตรีสภาถูกคัดค้าน แต่หาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
มิได้ทรงเลิกสมพระราชปณิธาน การตัดสินใจพระราชกฤษฎีกาตั้งอภิรัฐมนตรีสภาจึงมีผลต่อ
ประเทศชาติมาก เนื่องด้วยอภิรัฐมนตรีมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น หากได้
ควบคุมนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดินทุกอย่าง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงคาดหมายว่าจะได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์มาก่อน
อีกทั้งบรรดาอภิรัฐมนตรี เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ จึงต้องทรงตกอยู่ใต้อิทธิพลของ

อภิรัฐมนตรีโดยปริยาย แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริทาง
การเมืองกวางหน้าความบรรดาอภิรัฐมนตรี ทรงตระหนักถึงสถานการณ์ทางการเมืองใน
ประเทศนับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นไปว่าตึงเครียดมาก จึงทรงเปลี่ยนพระบรม
ราโชบายทางการเมืองใหม่ คือกล้าคัดค้านพระราชหฤทัยที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ (แต่
รัฐธรรมนูญฉบับที่จะพระราชทานใหนั้นมีความหมายเพียงเป็นการตัดปัญหาการเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญ) ทั้งนี้เพราะยังมีโครงการพระราชอำนาจให้แก่วงชน และมีวิธีการที่จะ
ปรับปรุงระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพื่อให้เหมาะสมต่อไป เนื่องจาก
มีพระราชประสงค์จะให้มีการเรียนรู้ในระบบรัฐสภา และให้ประชาชนรู้ความหมาย
อย่างแท้จริงของรัฐธรรมนูญ มิใช่รู้ว่าเป็นเพียงสัญลักษณ์ของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น
และในขณะเดียวกัน ก็ทรงพยายามที่จะโน้มน้าวจิตใจของอภิรัฐมนตรีเพื่อให้เห็นตาม
แนวพระราชดำริทางการเมือง แต่ทว่าทรงมีความสุขสัมภักดิ์มากเกินไป จึงทำให้
ทรงเป็นผู้ขาดเกินการ ประกอบกับปัญหาเศรษฐกิจที่ทรุดหนักขึ้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อ
การพัฒนาทางการเมือง ทั้งนี้เพราะทรัพยากรทุกอย่างจะต้องทุ่มเทไปเพื่อแก้ไขปัญหา
เศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหมดโอกาสที่จะเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลง
การปกครองไปสู่ระบบรัฐสภา เมื่อคณะราษฎรเข้ายึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองไปตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อไปสู่ระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็น
พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่แล้วจึงมีทรงคัดค้านขัดขวาง
หากแต่ทรงเห็นว่าที่จริงแล้วนั้นยังไม่ถึงเวลาอันสมควรสำหรับประเทศไทยเท่านั้น แต่
เมื่อมีการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นมา ก็มีพระราชประสงค์จะเห็นระบอบประชาธิปไตย
ที่มีรากฐานมั่นคงทรงมีพระราชดำริจะมีส่วนร่วมในการวางรากฐานความมั่นคงในระบอบ
ประชาธิปไตยทรงให้ความหมายของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยว่า เป็นผู้
หน้าที่ระมัดระวังจัดการให้รัฐกิจต่าง ๆ ดำเนินไปตามรัฐธรรมนูญ และมีสิทธิที่จะใคร่
การปรึกษาหารือที่จะสนับสนุนและที่จะคัดค้าน แต่ทว่าคณะผู้ก่อการมุ่งจะทำการเปลี่ยน
แปลงการปกครอง โดยไม่ยึดมั่นในสถาบันกษัตริย์ และด้วยความหวาดระแวงเกรงว่าจะ

๑

เกิดการฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นอีก อีกทั้งไม่ได้แสดงให้เห็นว่ามุ่งจะสถาปนา
การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้มีรากฐานมั่นคง กล่าวคือไม่ได้ช่วยกระตุ้นให้ประชาชน
มีความสำนึกทางการเมือง และรวมกันเป็นพลังทางการเมืองขึ้นมา กลับพยายามสร้าง
อำนาจฝ่ายบริหารให้แข็งแกร่ง และเข้าควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติเสียเอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามหาทางต่อรองเพื่อให้เกิดการวางรากฐานของระบอบ
ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การต่อรองชั้นเด็ดขาดคือการแสดงพระราชประสงค์ต่อ
ราชสมบัติ แต่ทว่าพระองค์ท่านทรงประสบความผิดหวัง ทั้งนี้เพราะการต่อรองของ
พระองค์ท่านไม่เกิดผล จึงทรงสละราชย์เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

THANMASAT UNIVERSITY

สำนักหอสมุด